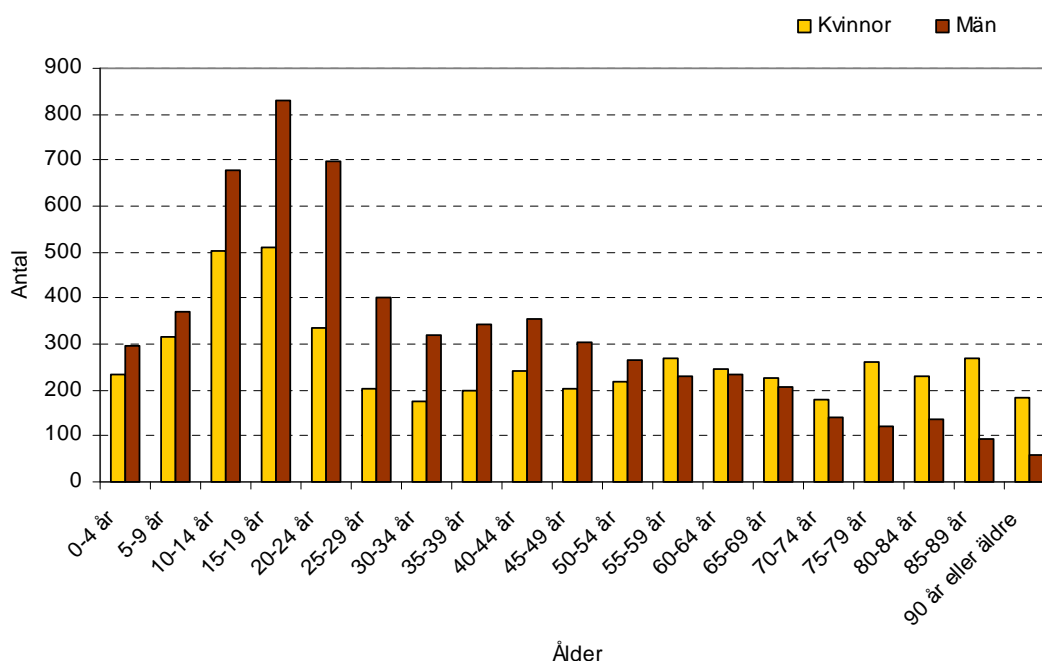

Olycksfall i Östergötland 2009

Skaderegistrering på akutklinikerna i länet

Skador till följd av olycksfall är ett folkhälsoproblem. Risken att drabbas av skador finns i alla miljöer där människor vistas och bland alla oavsett ålder, kön och etnicitet. Att förebygga skador är en väg till bättre folkhälsa. Det frigör resurser och minskar lidande på alla samhällsnivåer. En viktig del i det skadeförebyggande arbetet är en bra kartläggning. Kunskap om skadors orsaker, förekomst och mönster i befolkningen är en förutsättning för att skadeförebyggande arbete ska kunna planeras, genomföras och följas upp. I skaderegistreringen samlas uppgifter in om bland annat skadplats och orsak till skada, för att få kunskap om var och varför människor skadar sig. Alla personer som skadar sig och uppsöker akuten ska registreras på en skadeblankett, men av olika skäl registreras inte alla. Hur stort bortfallet är, är svårt att veta men enligt beräkningar skadas 10 procent av befolkningen varje år. För Östergötlands del skulle det innebära att ungefär 40 000 personer skadas varje år. Drygt en fjärdedel av dessa beräknade skador registrerades under 2009. Det finns även ett partiellt bortfall, det vill säga att alla frågor inte är besvarade av den skadade eller ifyllda av vårdgivaren.

År 2009 registrerades 11 178 skadeblanketter på de tre sjukhusen som finns i länet. På nästan alla (11 086) skadeblanketter finns både kön och ålder registrerade. Av de skadade är 55 procent män (6 086) och 45 procent kvinnor (5 002). De mest skadedrabbade åldersgrupperna är 10–14 år och 15–19 år.

Figur 1. Antalet skadefall fördelade efter kön och ålder.

Orsak till skada

Fallolyckor är den vanligaste orsaken till skada (tabell 1). Med stigande ålder ökar fallolyckornas andel av alla skador bland vuxna, och bland de äldsta orsakar de nio av tio olycksfall. Andra yttre orsaker till olycksfallsskada är den näst vanligaste orsaken till skada och den innefattar bland annat de som har varit i kontakt med vassa föremål (knivar, glas), de som blivit träffad av kastat föremål och kontakt med motordrivna maskiner. Från 15-årsålder och upp till 50-årsålder är andra yttre orsaker vanligare än fallolyckor. Den tredje vanligaste orsaken till skada är transportolyckor det vill säga de som skadats när de har färdats med något fordon som bil, buss, cykel eller moped. I transportolyckor ingår även fotgängare som skadats av något fordon. Övergrepp av annan person omfattar misshandel, sexuella övergrepp, mord och vanvård.

Tabell 1. Antal och andel skadefall fördelade efter orsak

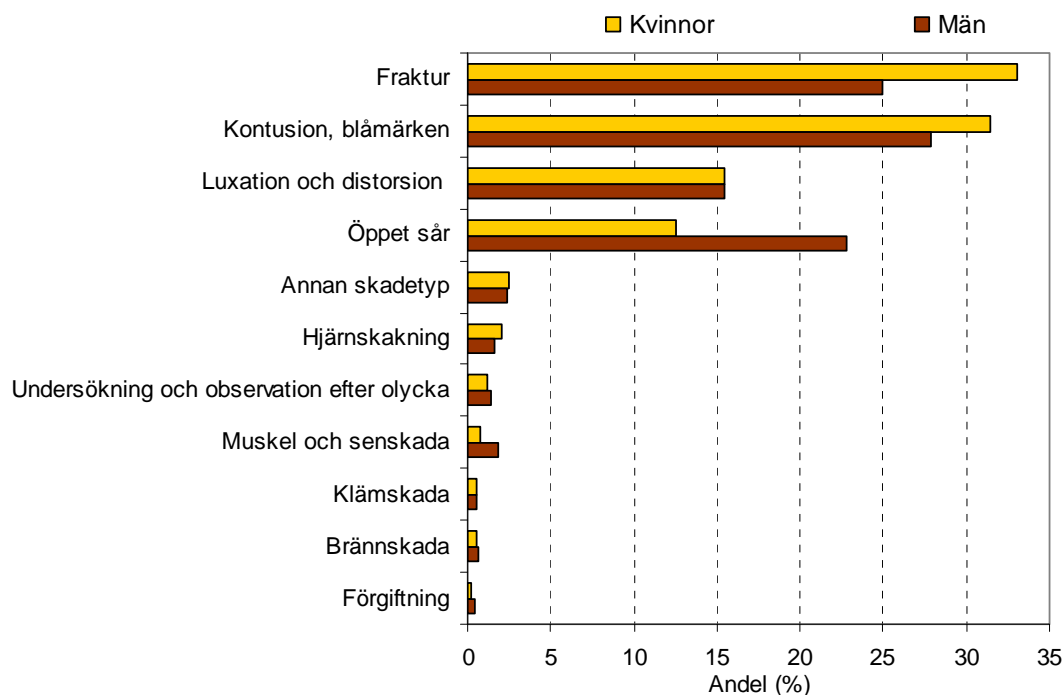
	Antal	Andel
Fallolyckor	4 972	45 %
Andra yttre orsaker till olycksfallsskada	3 759	34 %
Transportolyckor	1 408	13 %
Övergrepp av annan person	216	2 %
Avsiktligt självdestruktiv handling	23	<1 %
Komplikationer vid medicinsk vård och kirurgiska åtgärder	18	<1 %
Skadehändelser med oklar avsikt	11	<1 %
Sena effekter av yttre orsaker till sjukdom och död	4	< 1 %
Uppgift saknas	767	7 %
Totalt	11 178	100 %

Skadeplats och sysselsättning

Bortfallet är stort vad gäller både skadeplats och sysselsättning vilket innebär att det är svårt att uttala sig om var skadorna faktiskt sker och i samband med vilken sysselsättning.

Av dem som svarat på frågan om i vilken miljö skadan hände svarar fyra av tio att de skadat sig i bostaden eller i bostadsområdet. Idrott och lek är de vanligaste sysselsättningarna vid skada.

Skadetyper

Figur 2. Andel skador för kvinnor och män fördelade efter skadetyper.

Frakturer och kontusioner/blåmärken är de vanligaste typerna av skador. Var tredje kvinna och var fjärde man av de skadade har fått en fraktur. Från 50-årsålder är frakturer vanligare än kontusioner/blåmärken.

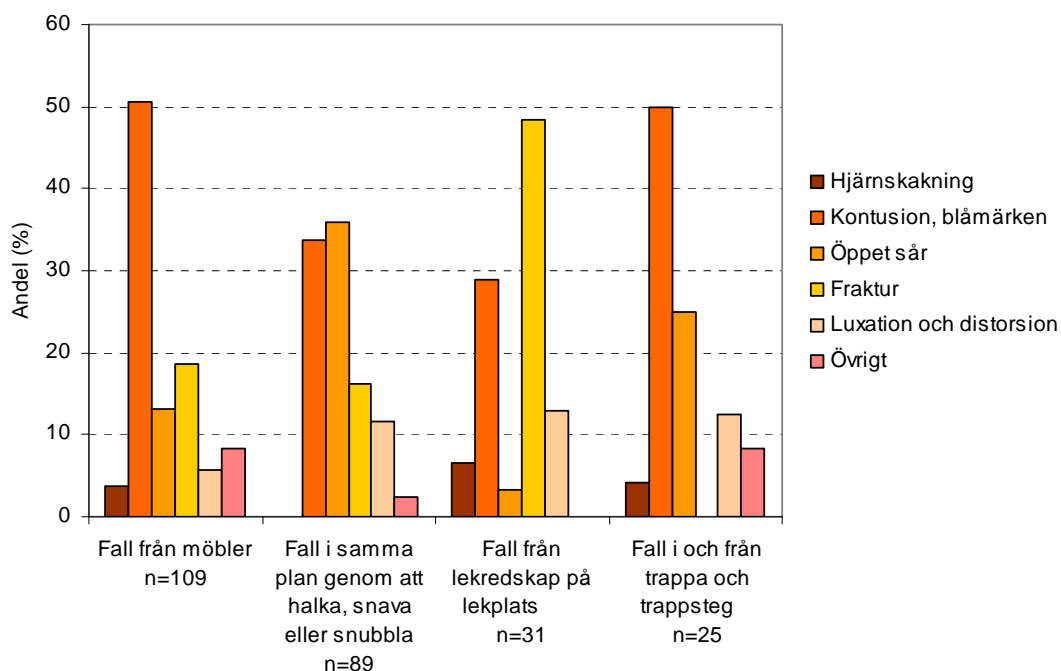
Falloolyckor

Falloolyckor är den vanligaste orsaken till att människor skadar sig. Det är tre gånger så många som dör i fallolyckor som i trafiken. Alla kan drabbas men risken för att man faller och skadar sig är störst bland de äldre. Fallolyckor orsakar också ett antal större och mindre skador. Det är inte bara den enskilda individen som drabbas genom fysiskt lidande, sjukhusvistelse, minskad rörlighet utan det leder också till väldiga kostnader för samhället. Därför är det viktigt att kartlägga faktorer som vållar fallolyckor och att åtgärder vidtas för att förhindra dem så långt det är möjligt. En väg är att ta vara på den kompetens som finns i samhället och att kunskapen sprids.

På nästföljande sidor redovisas för varje åldersgrupp de fyra vanligaste typerna av fallolyckor. Det visas även de fyra vanligaste kombinationerna av skadetyper och skadad kroppsdel. Slutligen har några citat valts ut som beskriver hur olyckan inträffade.

Barn 0-4 år

Det finns 323 barn mellan 0-4 år registrerade för en fallolycka i skaderegistreringen. Kontusion, blåmärken är vanligaste typen av skada följt av fraktur. Fall från möbler är den vanligaste fallolyckan bland små barn följt av att de halkar eller snubblar. Hälften av dem som ramlat från möbler eller i trappa har fått kontusion, blåmärke. Medan knappt hälften av dem som ramlat från lekredskap i lekpark har fått fraktur.

Fall från möbler	34 %
Fall i samma plan genom halka	28 %
Fall från lekredskap	10 %
Fall trappa	8 %

Kontusion, blåmärke huvud	27 %
Sårskada huvud	20 %
Fraktur arm	14 %
Kontusion, blåmärke fot, fotled	5 %

Trillade ner från skötbordet.

Hoppade från spjålsängen och landade med bröstet på en sänggavel.

Barnstolen tippade slog i bröstkorgen och huvudet.

Lekte och snubblade och slog i sängkanten.

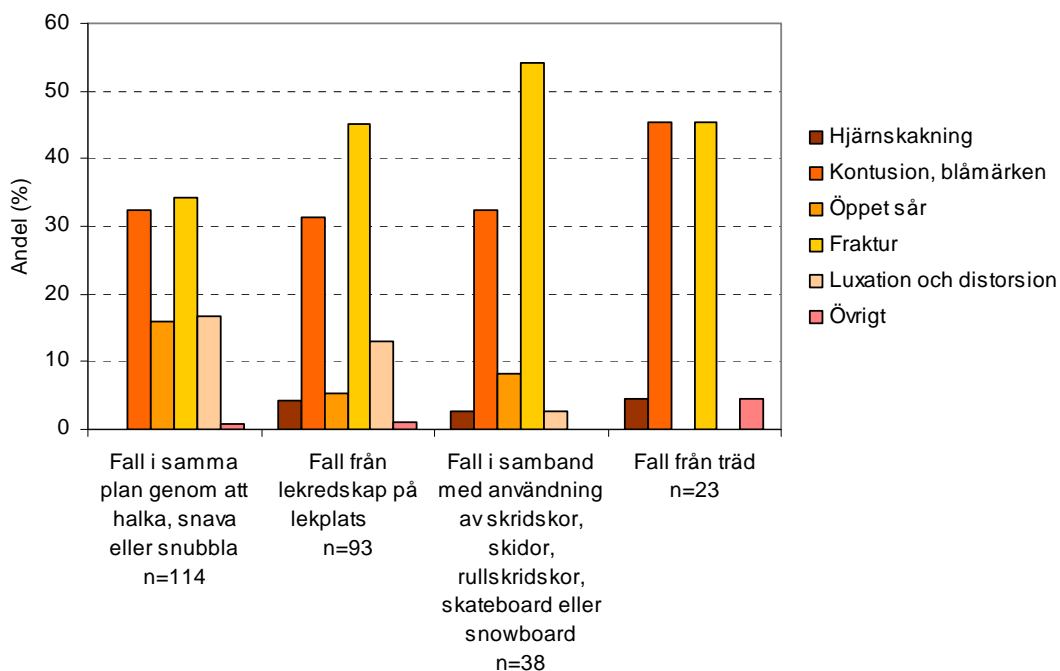
Lekte och ramlade på tröskeln

Gungade och ramlade igenom och slog i bakhuvudet

Lekte på studs mattan och blev knuffad av en kompis landade på sin hand.

Barn 5-9 år

Det finns 374 barn i åldern 5-9 år registrerade för en fallolycka i skaderegistreringen. Frakturer följt av kontusion, blåmärke är de vanligaste typerna av skada. Att halka eller snubbla är vanligast följt av att ramla från lekredskap i lekpark.

Fall i samma plan genom att halka	30 %
Fall från lekredskap	25 %
Fall i samband med användning av skridskor, skidor eller snowboard	10 %
Fall från träd	6 %

Fraktur arm	28 %
Kontusion, blåmärke huvud	10 %
Kontusion, blåmärke arm	10 %
Sårskada huvud	8 %

Halkade på vardagsrumsgolvet

Snubblat och ramlat på sina armar

Gick på ett brant berg som var halt och så halkade jag och slog i huvudet i berget.

Föll ner från klätterställningen.

Blev nerknuffad från en lekställning i skolan.

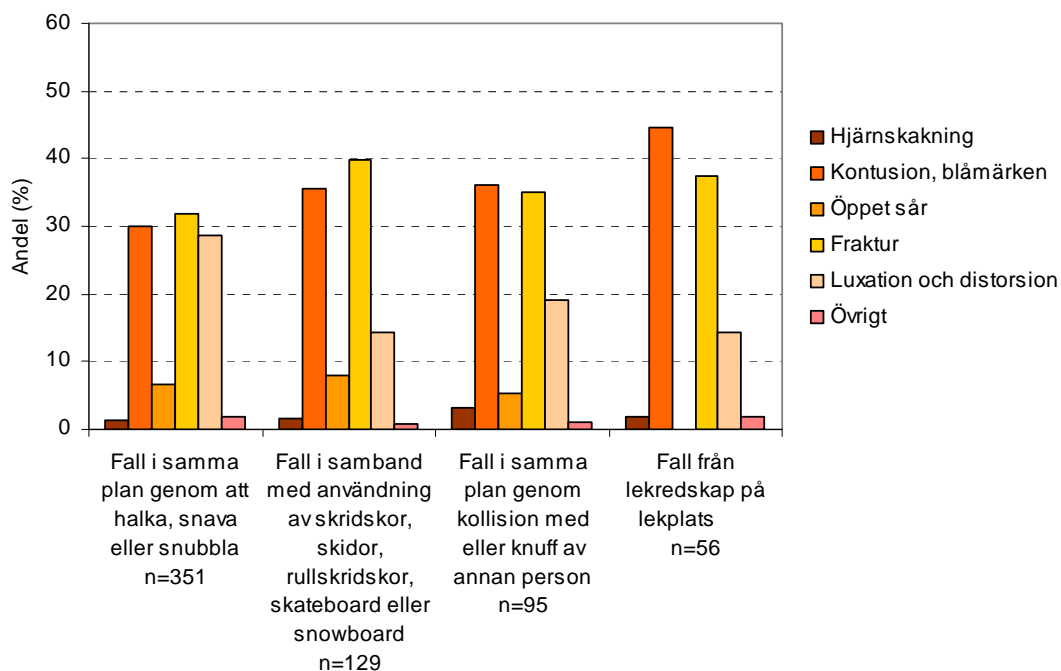
Studsade på studsmatta skulle kliva av för att hämta en docka och ramlade ner på marken.

Skridskoåkning i ishallen, åkte själv och ramlade. Har inte stått på benet sen dess.

Åkte kickboard och föll av.

Ungdomar 10-19 år

Det är 869 ungdomar registrerade för fallolyckor i skaderegistreringen. Kontusion, blåmärken är vanligast följt av fraktur. Vanligast är att ungdomarna halkar eller snubblar följt av att de ramlar när de använder skridskor, skidor, skateboard.

Fall i samma plan genom att halka	40 %
Fall i samband med användning av skridskor, skidor eller snowboard	15 %
Fall genom kollision eller knuff av annan person	11 %
Fall från lekredskap	6 %

Fraktur arm	16 %
Kontusion, blåmärke hand, handled	9 %
Luxation, distorsion fot, fotled	9 %
Fraktur hand, handled	9 %

Trillade på grund av yrsel föll med huvudet in i en hurts och slog upp ett stort jack.

Jag ramlade när jag var ute med hunden, halkade på gräsmattan.

Åkte längdskidor kom ner för en backe reste mig för tidigt och tappade balansen föll bakåt och landade på korsryggen.

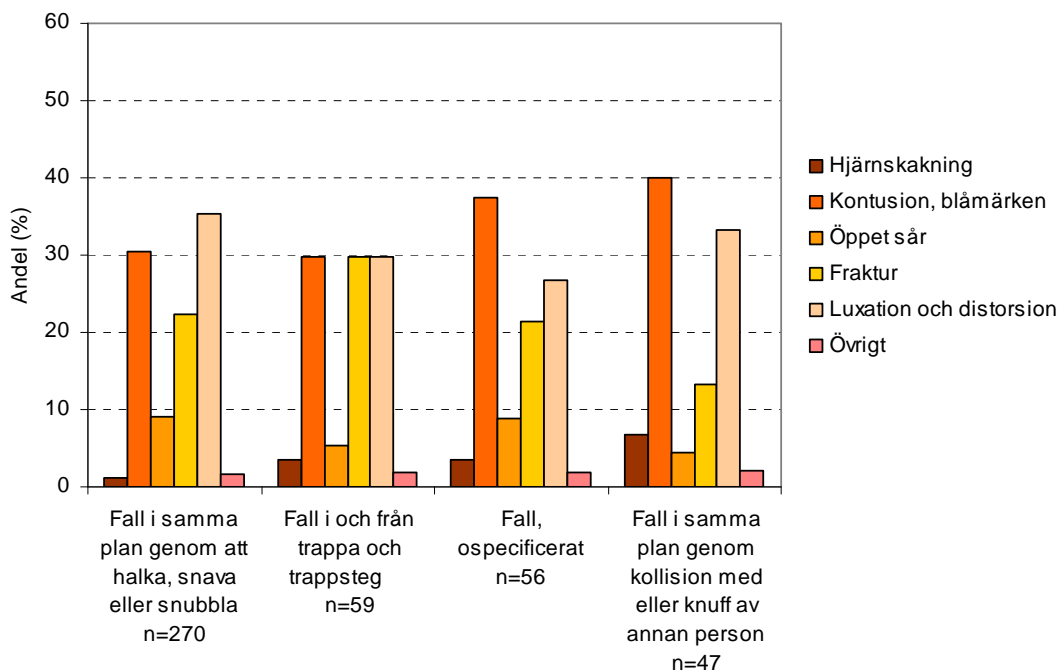
Hoppade med snowboard, landade på axeln.

Blev tacklad under en hockeymatch. Smärtan kom på kvällen.

Sprang ihop med en motspelare och vred till knäet.

Vuxna 20-34 år

Det är 582 personer registrerade för en fallolycka i skaderegistreringen. Vanligaste skadetyper är luxation, distorsion följt av kontusion och blåmärke. Att halka eller snubbla är vanligast följt av fall i trappa.

Fall i samma plan genom att halka	46 %
Fall i trappa	10 %
Fall ospecificerat	10 %
Fall genom kollision eller knuff av annan person	8 %

Luxation, distorsion fot, fotled	18 %
Kontusion, blåmärke ben	7 %
Fraktur arm	7 %
Fraktur hand, handled	7 %

Sprang och halkade på gräsmattan tog emot med armen och slog i rumpan.

Jag halkade på golvet i vardagsrummet och parerade ett fall med höger stortå.

Halkade på trappan i badhuset landade på vänster arm.

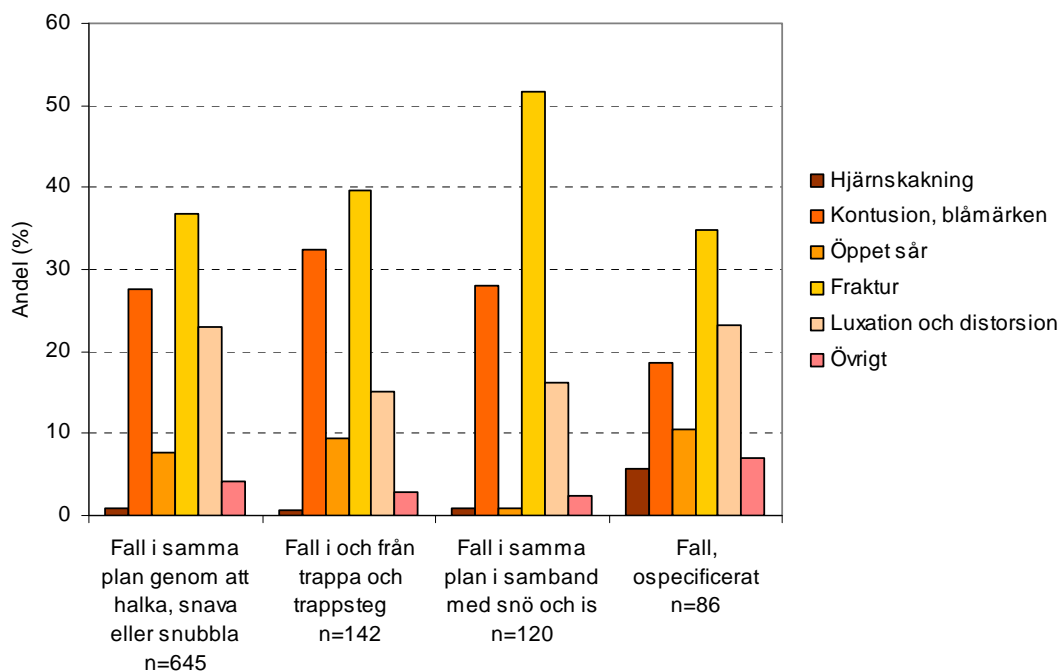
Skulle gå ner med disk från loftet och fastnade med klacken i trappan och föll framåt och landade på vänster ben.

Föll på stengolv och landade på foten.

Jag staplade upp lådor på hyllan och tappade balansen.

Vuxna 35-64 år

Det är 1 215 personer som registrerats för en fallolycka i skaderegistreringen. Vanligaste skadetyper är frakturer följt av kontusion, blåmärke. Att halka eller snava är vanligast följt av fall i trappa.

Fall i samma plan genom att halka	53 %
Fall i trappa	12 %
Fall i samband med snö och is	10 %
Fall ospecificerat	7 %

Fraktur arm	18 %
Fraktur ben	8 %
Luxation, distorsion fot, fotled	8 %
Kontusion, blåmärke ben	6 %

När jag skulle gå ner för en slänt trampade jag snett och foten vek sig inåt. Det knakade till rejält och jag föll.

Snubblade och tog emot mig med handen.

Halkade i lera och fick foten under mig.

Ramlat utför en trapp och varit avsvimmad 3 minuter. Druckit 3-4 öl.

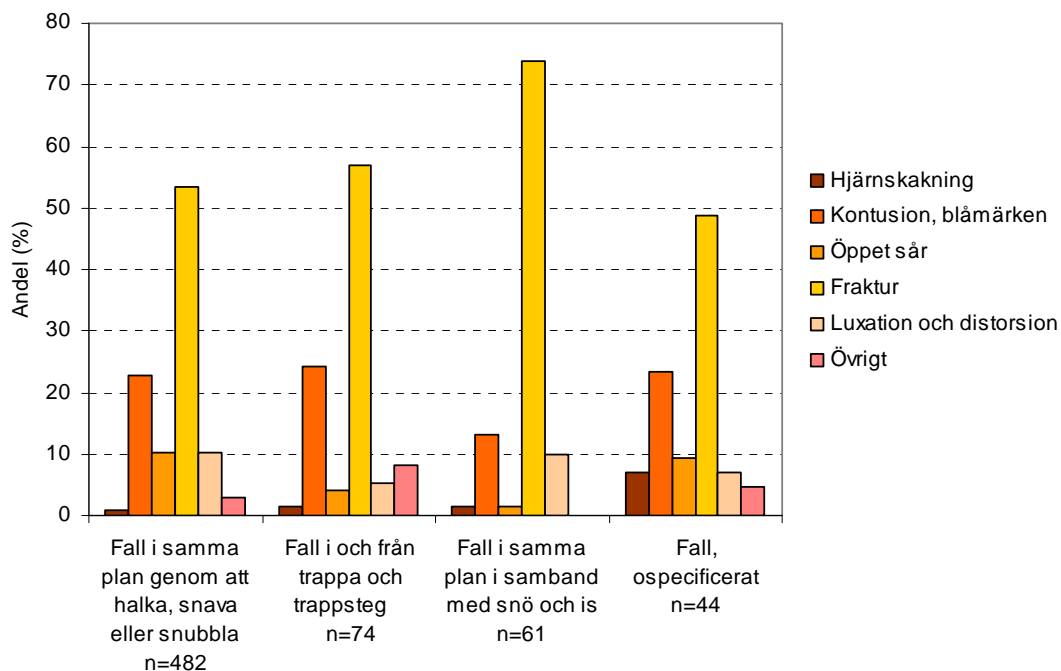
Missade sista steget i källartrappan.

Jag var ute och gick med min hund och halkade på en isfläck.

Halkade på en isfläck ramlade baklänges och slog i bakhuvudet.

Äldre 65-79 år

Det är 761 personer som registrerats för en fallolycka i skaderegistreringen. Vanligaste typen av skada är fraktur följt av kontusion, blåmärke. Vanligast är att personen har halkat eller snavat följt av att de har ramlat i trappan.

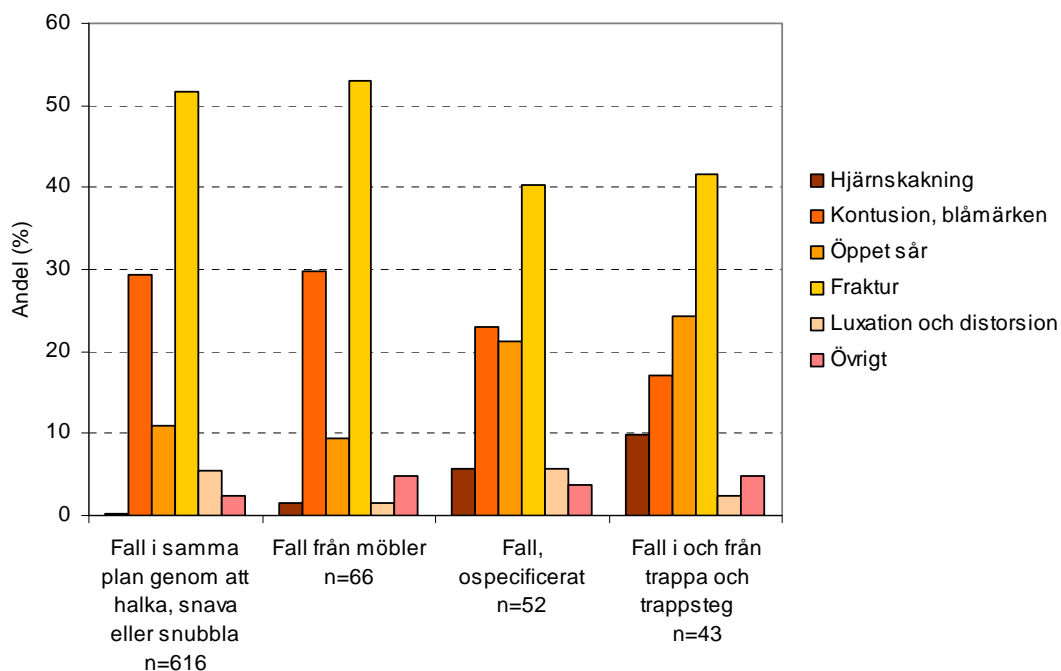
Fall i samma plan genom att halka	63 %
Fall i trappa	10 %
Fall i samband med snö och is	8 %
Fall ospecificerat	6 %

Fraktur arm	25 %
Fraktur ben	13 %
Kontusion, blåmärke	8 %
Sårskada huvud	7 %

Halkade på matta i vardagsrum. Slog i höger arm och hand och fick en törn i ryggen.
Hade träskor, det var mörkt snubblade på någonting skar höger hand på något vasst.
Halkat på vått golv.
Trampade fel i trappan och föll 6 steg ner.
Skulle gå och lägga mig, släckte lyset klev fel och ramlade utför trappan.
Var blöt under skorna så jag halkade och ramlade nerför källartrappan.
Halkade på gångväg is under och lite snö över.
Föll på en glashal asphaltgång när jag skulle hämta "Corren".

Äldre 80 år och äldre

Det är 825 personer som registrerats för en fallolycka i skaderegistreringen. Frakturer är vanligaste typen av skada följt av kontusion, blåmärke. Att halka eller snubbla är absolut vanligast följt av fall från möbler.

Fall i samma plan genom att halka	75 %
Fall från möbler	8 %
Fall ospecificerat	6 %
Fall i trappa	5 %

Fraktur ben	22 %
Fraktur arm	17 %
Kontusion, blåmärke ben	14 %
Sårskada huvud	10 %

Jag snubblade på en gatsten och ramlade.

Ramlade på toaletten och slog huvud och arm i duschkabinen mycket yr.

Halkade i duschen föll baklänges.

Tog ett steg åt sidan jag bara ramlade och kunde inte själv resa mig upp.

Steg upp på en pall till ett köksskåp tappade balansen och föll och tog emot mig med handen och slog i huvudet i en stenkruga.

Madrass hade åkt på sidan och patienten ramlade ur sängen. Skador på höft, axel och i ansiktet.